

ТДУ: 331.1

ҲОЛАТИ МУОСИРИ ЗАХИРАҲОИ МЕҲНАТӢ ДАР КОРҲОНАҲОИ ҲОҶАГИИ КИШЛОҚ ВА ҲУДУДҲОИ ДЕҲОТ

Самандаров И.Х., д.и.и., Сидикзода Ш.М., унвонҷӯ- ДАТ ба номи Ш. Шоҳтемур,
Самандарова С.И. - унвонҷӯи ИИХҚ АИХҚТ

Калимаҳои асосӣ: муаммоҳои демографӣ, аҳолии қобили меҳнат, бозори меҳнат, муҳоҷират, тавозун, захираҳои меҳнатӣ, иқтидори меҳнатӣ.

Муаммоҳои демографӣ на танҳо муаммоҳои ҷаҳониянд, балки сол то сол дар минтақаи Осиёи Миёна ва хусусан, дар Ҷумҳурии Тоҷикистон бештар эҳсос карда мешаванд. Муаммои демографии Тоҷикистон як қатор хусусиятҳои худро доранд ва яке аз онҳо ин аст, ки оилаҳо дар ҷумҳурӣ серфарзанд мебошанд. Оилаи миёнаи тоҷик аз 7 нафар иборат аст ва амалан як нафар зиндагии шаш бекорро таъмин мекунад. Норасоии ҷойи кор, музди пасти меҳнат шаҳрвандонро маҷбур мекунад, ки дар ҷустуҷӯи кор ба хориҷи ҷумҳурӣ раванд. Муҳоҷирати саросарии аҳолии қобили меҳнат дар навбати худ мушкilotи ило- вагиро барои рушди иқтисод эҷод мекунад.

Ба ташаккулёбии бозори меҳнат иқтидори демографии деҳот, ки зери таъсири сохтори ҷинсӣ ва синну солии аҳоли, ҳаракати табиӣ ва механикӣ он фароҳам меояд, таъсири ҳалқунанда мерасонад. Таъсиррасонии равандҳои демографӣ ба ташаккули иқтидори меҳнатӣ дар муддати зиёд зоҳир мешавад. Наслҳои 16 сол пеш таваллудшуда ба синни қобили меҳнат дохил мешаванд, занони 58 сол пешу мардонии 63 сол пеш таваллудшуда аз он хориҷ мегарданд. Сихатии аҳолии қобили меҳнатро бештар аз ҳама шароити зист ва сатҳи хизматрасонии тиббӣ дар синни кӯдакию наврасӣ, инчунин ҳолати саломатии насли пешин муайян мекунад. Аз миёни ҳама равандҳои демографӣ танҳо таъсири муҳоҷирати аҳолии қобили меҳнат ба теъдоду таркиби иқтидори меҳнатӣ ба зудӣ зоҳир мегардад. Дар ин ҳангом таъсири муҳоҷират ба равандҳои тақдироти табиӣ низ вақти зиёдро меҳад. Ҳамин тариқ, дар натиҷаи таҳқиқи вазъи демографӣ тамоюлотҳои дарозмуддати рушди иқтидори меҳнати тамоми ҷумҳуриро баҳо додан мумкин аст.

Теъдоди аҳолии вилояти Хатлон нисбат ба соли 2000 ба 1 млн. 49 ҳаз. нафар афзудааст. Аҳоли аз ҳисоби афзоиши таваллуд зиёд шудааст. Теъдоди аҳолии шаҳрҳо ба 207 ҳаз. нафар афзоиш ёфт. Дар шаҳрҳо 18,2% ва дар деҳот 81,8%-и аҳолии ҷумҳурӣ зиндагӣ мекунад.

Дар оғози соли 2018 тамоми аҳолии вилояти Хатлон 3198,5 ҳаз. нафар, аз ҷумла аҳолии деҳот 81,8%-ро ташкил дод. Ин аз тамоюли кишоварзии истеҳсолоти вилоят шаҳодат медиҳад.

Нақши муҳимро дар вазъи демографии деҳот муҳоҷират мебозад, ки аз ҳолати иҷтимоӣ иқтисодӣ ва шароити минтақа сар мезанад. Хусусияти вазъи демографии муосир дар деҳот ин камшавии ихроҷи аҳоли аз деҳот ба шаҳр аст, ки дар натиҷаи ин аз соли 2011 то кунун дар маҳалҳои деҳоти вилоят тавозуни манфии муҳоҷирати аҳоли ба миён омад.

Аммо дар солҳои охир тавозуни муҳоҷират зиёд шуда истодааст. Чунончи, соли 2010 афзоиши муҳоҷират 6860 нафарро ташкил дод, ё ба 100 рафта 60,4 нафар ба вилоят омад. Ва ҳар сол миқдори рафтагон нисбат ба омадагон бештар мешавад.

Масалан, соли 2018 тавозуни муҳоҷират 4570 нафарро ташкил дода, ба 100 рафта 79,7 омадагон рост омад. Ҳамин тариқ, афзоиши муҳоҷирати мусбат ҷои тавозуни манфии муҳоҷирати аҳолии деҳоти вилоятро гирифт. Аммо бар асари муҳоҷирати нобаробару яқсамти байни деҳоту шаҳр вазъи иҷтимоӣ демографии деҳот бадтар шуд.

Ихроҷи механикӣ иқтидори меҳнатӣ аз деҳот, яъне аз истеҳсолоти кишоварзӣ тавассути сатҳи пасти ҳаракати аҳоли бинобар сабабҳои иқтисодӣ, таҳсилотӣ, демографӣ, психологӣ ва дигар омилҳо суст мешавад. Агар ин маҳдудиятҳо намебуданд, бухрони таъмини кишоварзӣ бо захираҳои меҳнатӣ ба маротиб амиқтар мешуд. Ҳангоми таҳқиқи сатҳи таҳсилоти муҳоҷирон дар соли 2018 маълум шуд, ки миқдори соҳибони таҳсилоти олии касбӣ, ки аз вилоят рафтаанд, нисбат ба омадагон 8,8% бештар аст. Зимнан қисми зиёди муҳоҷирони дорои таҳсилоти олии шахсонии синни 20 то 39 - сола мебошанд. Сабаб ин аст, ки қисми бештари муҳоҷирон дар ҷустуҷӯи кор аз вилоят берун мешаванд.

Азбаски вилояти Хатлон минтақаи дорои захираҳои барзиёди меҳнатӣ аст, тамоми нишондиҳандаҳо ба афзоиш майл доранд.

Умуман, миқдори аҳолии деҳот дар синни хурдтар аз қобилияти меҳнатӣ аз соли 2010 то 2019 ба андозаи 17,6% зиёд шуд. Дар шаҳрҳо низ дар ҳамин муддат ин гурӯҳ ба 20,7% афзуд.

Таносуби гурӯҳҳои алоҳидаи синну сол дар таркиби аҳолии қобили меҳнат аз дидгоҳи арзёбии иқтидори меҳнатӣ сазовори таваҷҷуҳи махсус аст. Дурнамо теъдоди аҳолии ҷавони қобили меҳнат, хусусан синни 20-29-солро муайян мекунад. Ин серҳаракаттарин қисми захираҳои меҳнатӣ мебошад. Дар маҷмӯъ дар вилоят ибтидои соли 2019 ин гурӯҳ 610,9 ҳазор нафар ё 18,6%, дар деҳот – 501 ҳазор нафар ё 15,3%-и аҳолиро ташкил дод, ки ин аз беҳшавии сохтори синну солии аҳолии қобили меҳнати вилоят ва бадшавии он дар деҳот гувоҳӣ медиҳад.

Вазни ҳоси ҷавонони синни 15-19 сола дар деҳот нисбатан баланд буда, дар тамоми вилоят ин нишондиҳанда 8,0%, аҳолии қобили меҳнат 6,13%-ро ташкил медиҳад.

Афзоиши бештарини аҳолии синни қобили меҳнат дар байни гурӯҳи 20-24-солагон дида мешавад. Чунончӣ, дар оғози соли 2019 афзоиши назарраси аҳолии қобили меҳнат дар ин гурӯҳ нисбат ба 1 январи соли 2010 ба мушоҳида мерасад. Дар ин миён вазни ҳоси ин гурӯҳи аҳоли дар теъдоди умумии аҳолии қобили

меҳнати вилоят низ баланд аст.

Аҳолии калонтар аз синни қобили меҳнат дар охири соли 2018 нисбат ба охири соли 2010 дар деҳоти вилоят ба 45,0% афзуд.

Тибқи меъёрҳои байналмилалӣ, аҳолие пиронсол ҳисобида мешавад, агар ҳиссаи шахсони синни 65 - сола ва болотар аз он 7,0%-ро ташкил диҳад, дар вилояти Хатлон ин нишондиҳанда ҳамагӣ 4,7% аст. Умуман, пиршавии аҳолии тамоюли дарозмуддат аст ва дар оянда чунин оқибатҳоро ба бор меорад: таносуби байни аҳолии қобили меҳнат бештар мешавад, аз ин сабаб хароҷоти нигоҳубини шаҳрвандони ғайри қобили қор (хароҷоти марбути пардохти нафақа, ёрдампулӣ, сохтани муассисаҳои махсус ва ташкили зерсохтори лозима) доим меафзояд; ҳаракати касбӣ ва ҳудудӣ паст мешавад; вазъи шугъл тезтунд мегардад.

Мушкилоти пиронсолон бояд ба низоми самтҳои афзалиятноки сиёсати иҷтимоию иқтисодӣ дар бозори меҳнат дохил карда шаванд. Имконияти барвақт ба нафақа баромадан қисман фишор ба бозори меҳнатро суст мекунад. Вале ин чора сарбории бучети фондҳои шугълро, бахусус дар мавзӯҳои дотатсионӣ, зиёд мекунад.

Тағйирёбии сохтори синну соли аҳоли ба нишондиҳандаҳои зиёди демографӣ таъсири ҷиддӣ мерасонад. Тағйироти мазкур ба сарбории демографии аҳолии қобили қор бо кӯдакон (0 - 15-сола) ва пиронсолон (мардони синни 63 сола ва калонтар, занони синни 58 сола ва калонтар) таъсир мерасонанд.

Тамоми нишондиҳандаҳои гурӯҳи синну соли аҳолии вилоят мунтазам тағйир меёбанд, яъне тамоюли афзоиш вучуд дорад.

Оқибатҳои иқтисодии сарбории демографӣ ба аҳолии синни қобили меҳнат ба мушкилшавии ташаккули истифодаи захираҳои меҳнати оварда мерасонанд ва чамъи хароҷотеро, ки барои нигоҳубини шахсони ғайри қобили меҳнат заруранд, зиёд мекунад.

Дар оғози соли 2019 дар вилоят ба 100 мард 98,5 зан рост меомад, ки ин 0,8% камтар аз оғози соли 2007 мебошад. Чунин таносуби мардону занонро сабаб ин аст, ки ғавти мардон дар калонсолӣ якҷанд маротиба аз занон бештар аст.

Соли 2019 вазни хоси мардон дар теъдоди умумии аҳоли 50,4%, занон 49,6%-ро ташкил дод.

Ҳамин тариқ, дараҷаи нобаробарии таркиби ҷинсии аҳолии вилоят 0,8%-ро ташкил медиҳад.

Сабаби асосии нобаробарии сохтори ҷинсии (гендерии) аҳолии деҳот муҳочирати зиёди занони синни ҷавон бинобар камбудии ҷойҳои қорӣ барои занон мебошад. Аз сабаби фарқиятҳои объективии физиологӣ, тақсмоти феълии меҳнат дар баҳши кишоварзӣ нисбат ба мардону занон талаботи мухталиф пешниҳод мегардад. Саноатикунони кишоварзӣ ва рушди соҳаҳои дигари истеҳсолоти моддӣ, ки асосан ба комплекси агросаноатӣ тааллуқ доранд, сохтори ҷойҳои қори тахассуснок барои мардонро васеъ карданд. Имконияти занон дар интиҳоби соҳаи татбиқи меҳнат дар деҳот маҳдуд аст. Хусусиятҳои иҷтимоию иқтисодии меҳнати аграрӣ барои ҷавонон меҳнатталабу ғайри ҷолиб ҳастанд, ки асосан ба ҳамин сабаб занон аз деҳот ба шаҳр мекӯчанд. Ба қадри қофӣ ба ҳисоб нагирифтани ин фарқияти объективӣ оқибатҳои манфии демографиро ба бор овард.

Дигаргуниҳои сохтори ҷинсӣ ба динамикаи нишондиҳандаҳои ҳаракати табиӣи аҳолии вилоят таъсир карданд.

Аз соли 2010 то кунун камшавии пайдарпайи таваллуд дар вилоят дида мешавад. Чунончӣ, соли 2018 дар қисм бо соли 2010 таваллуд дар вилоят ба 18,3% коҳиш ёфта, 28,5 нафарро ба 1000 нафари аҳоли ташкил дод.

Кӯшиши тавзеҳи илмӣи бӯҳрони демографӣ боиси пайдоиши як қатор фарзияҳо гардид, ки тибқи он коҳиши демографиро бо сабабҳои зерин марбут метавон донист: қонуниятҳои давраи гузариши демографӣ, ки тамоюли рушди демографии ҷаҳониро муайян мекунад; тағйирёбии рафтори демографии гурӯҳҳои иҷтимоии гуногун вобаста ба тағйири сохтори арзишҳо; оқибатҳои бӯҳрони иқтисодӣ, поинравии сатҳу сифати зисти аҳоли ва воқуниши иҷтимоию демографии аҳоли.

Дар ҳолати яқум раванди пастшавии таваллуд инъикосгари раванди ҷаҳонии гузариши демографӣ ба модели оилаи камфарзанд мебошад, ки якҷоя бо тағйироти навъу вазифаҳои иҷтимоии оила, нақши фарзандон, принципҳои муносибатҳои дохили оила, тавсеаи назорати таваллуд чараён мегирад. Дар кишварҳои мутараққӣ аксарияти оилаҳо теъдоди фарзандон ва ҳам вақти таваллуди онҳоро ба нақша мегиранд. Дар ҳолатҳои дуюму сеюм моделҳои мавҷудаи демографӣ (оиладоршавии дер, коҳишёбии теъдоди он, таваллуди дер, коҳишёбии теъдоди таваллуд, афзоиши фарзандони берун аз никоҳ ва ғ.) натиҷаи бӯҳрони иқтисодӣ, афтиши сатҳи зист, аз байн рафтани қафолати шугъл, ҳифзи иҷтимоии суст ва тағйирёбии арзишу эътиқодоти ҷавонон мебошад.

Ислоҳоти иқтисодӣ тарзи ҳаёт ва некуаҳволии пешини бисёр оилаҳоро барҳам зада, падидаи «таваллуди мавқуф то замони бештар» - ро ба вучуд оварданд. Хавфи бекорӣ, ки хусусан барои ҷавонони синни қобили таваллуд муҳим аст, баланд шуд. Онҳое, ки дар қатори бекорон ё шугли каммузд афтадаанд, бинобар сабабҳои моддӣ аз таваллудкунии фарзанд худдорӣ мекунад. Заноне, ки дар синни нисбатан ҷавонтар ба муваффақияти ноил гаштанд, акнун бо интиҳоби мушкили миёни оиладоршавӣ ё қор қарор гирифтанд. Занони дорой фарзандони хурдсолро, одатан, ба қори сермузд даъват намекунанд. Арзиши баланди манзил дар ростии нархи пастии қувваи қорӣ ҳам омилҳои зиёди афзоиши таваллуд аст. Маҳз шароити нави иқтисодӣ ва муҳити нави иқтисодӣ ба ташаккули модели нави рафтори демографии аҳоли мусоидат карданд.

Муносибати репродуктивии оилаҳои деҳот сифатан тағйир ёфт, акнун аксарияташон ба оилаи хурд тавачҷуҳ доранд. Ин раванди инъикосгари тамоюли ҷаҳонии рушди демографӣ дар деҳот хусусиятҳои худро дорад. Пастшавии сатҳи таваллуд дар деҳот на танҳо бо ташаккули ақидаҳои нави рафтори репродуктивӣ алоқаманд аст, балки чун усули мутобиқшавӣ ба коҳиши сатҳу сифати зист, бадшавии шароити тарбияи фарзандон баромад мекунад. Таҳқиқи хусусиятҳои рафтори репродуктивӣ дар деҳот барои арзёбии тамоюли тақрористеҳсоли демографии баҳши аграрии иқтисод ва таҳияи консепсияи дароз- муҳлати рушди иҷтимоию

демографии деҳот аҳамиятнок аст. Ҳақ ба қониби муҳаққиқонест, ки ба фикрашон, ақидаҳои репродуктивӣ бештар ба ангеаҳои дохилӣ, яъне сохтори арзишҳо, табақабандии талаботи оила ва мавқеи талабот ба фарзанд дар ин сохтор бастагӣ доранд. Аммо ба ақоиди шахсият дар вазъияти мушаххас омилҳои дигар ҳам, аз қабилӣ бесуботиҳои чома, самараи пасти низоми ҳифзи иҷтимоӣ, афзоиши фарқияти иҷтимоӣ, сатҳи сифати зисти аҳоли таъсири қиддӣ мерасонанд [2].

Бо вучуди ин, сабаби динамикаи ақидаҳои репродуктивӣ дар охири солҳои 90 - ум ин аст, ки тадричан дар солҳои аввали ислохот қойи шиддати саросарӣ ва ваҳми аҳолиро рӯҳияи нави марбути мутубиқшавӣ ба воқеияти нави иқтисодию иҷтимоӣ мегирад.

Аз нигоҳи аввал, ҳангоми муқоисаи аҳолии ҷавони деҳоту шаҳр аён аст, ки миқдори ҷавондеҳони деҳот аз шаҳрҳо 9,2 маротиба беш аст. Зимнан, ин нишондиҳандаҳо аз рақамҳои сатҳи ҷавт дар деҳот ба маротиб зиёд аст, дар ҳоле ки сатҳи таваллуд баландтар буд. Ин маълумот аз бадшавии саломатии аҳолии деҳот ва сатҳи пасти хизматрасонии тиббии он дарак медиҳанд, ки ба раванди ташаккули бозори меҳнат таъсири манфӣ мерасонад.

Нишондиҳандаи муҳими такрористеҳсоли аҳоли ҷавт хурдсолон мебошад, ки ба таври ғайримустақим модели феълӣ ҳифзи модарӣ ва кӯдакиро нишон медиҳад ва ҷанбаҳои калидии рушди чомаеро инъикос мекунад: вазъи хизматрасонии тиббӣ; сифати муҳити зист; қои кӯдакон дар низоми арзишҳо; афзалиятҳои аҳоли.

Ҳангоми муқоисаи кардани нишондиҳандаҳои ҷавт хурдсолони шаҳру деҳот, метавон қайд кард, ки соли 2018 рақамҳои пасттарин ба назар мерасанд. Чунончӣ соли 2018 ба 1000 кӯдаки зинда таваллудёфтаи вилоят 3,5 ҷавтда рост меояд. Сабаби ҷавт бештари кӯдакони деҳот нисбат ба шаҳр, пеш аз ҳама, сифати хизматрасонии тиббӣ, дурии макони занони зоянда аз таваллудхонаҳои шаҳру ноҳия мебошад.

Тамоюли афзоиши ҷавт аҳоли дар синни қобили қор чун мушкили қиддӣ боқӣ мемонад. Афзоиши бештарини ҷавт дар миёни мардони синни 55-59-сола ва 60-64-сола ба назар мерасад. Зимнан сатҳи ҷавт мардон дар синни қобили қор 42,3 маротиба баландтар аз занон аст. Сабаби чунин тафовут шароити қор (мардон дар шароити зарарноку хатарноктар қор мекунад), таъсири одатҳои зараровар, хусусиятҳои биологии организми зан буда метавонад. Ба ғайр аз ин, мардони миёнсол бештар гирифтори бемориҳои дилу системаи хунгард мешаванд. Марги нобахангом дар синни қобили қор ба иқтидори меҳнатӣ осеби бузург мерасонад.

Ҳангоми омӯзиши сабабҳои ҷавт аҳолии синни қобили қори деҳот манзараи каме дигар пеши рӯ меояд, ки сабаби асосиаш марг бар асари тасодуфи нохуш, захролудшавӣ, ҷароҳату бемориҳои гардиши хун мебошад. Сабабҳои дигари марги аҳоли дар ин синну сол касалии саратон, бемориҳои аъзои нафаскашӣ, ҳозима ва ғайраҳо мебошанд.

Дар маҷмӯъ ба афзоиши бемориҳо ва ҷавт омилҳои зерин таъсир мерасонанд:

- бадшавии ҳӯрок; вазъи экологӣ; набудани ҳифзи муносиби меҳнат дар қорхонаҳои кишоварзӣ ва хизматрасонии тиббӣ;
- гаронии нархи дору;
- мутубиқати қами аҳолии деҳот ба сахтиҳои ҷавқуллода;
- мураккабшавии вазъи қиноятқорӣ; афзоиши ҷавт зӯрона ва худқушӣ.

Бо тавачҷуҳ ба пастшавии сатҳи ҳаёти аҳолии деҳот, харобшавии низоми давлатии тандурустӣ, таъсири омилҳои зараровари муҳити табиӣ ва иҷтимоӣ чунин ҳисобидан мумкин аст, ки дар солҳои наздик сифати нишондиҳандаҳои такрористеҳсоли аҳоли дигаргуни мусбате рӯй нахоҳад дод. Ба ғайр аз ин, бояд дар хотир дошт, ки алҳол қисми қобили қори аҳоли бомуваффақият аз ҳисоби таваллудшудаҳои солҳои 80 - ум пур шуда истодааст. Зимнан майли ҷавонро ба тарқи маҳалҳои деҳот фаромӯш набояд кард. Оқибатҳои манфии қоҳишбӯии табиӣ аҳолиро дар шароити қамшавии аҳолии деҳот бо паст кардани сатҳи ҷавт, хусусан дар синни кӯдакӣ ва қобили қорӣ, баргарафсоии қоҳиши умр қамтар қардан мумкин аст. Маҳз ҳамин омилҳо речаи такрористеҳсоли аҳолиро дар ояндаи наздиктарин муайян хоҳанд кард.

Ҳамин тарик, дар иқтисоди аграрии муосир, дар қатори равандҳои демографии ташаккул- диҳандаи иқтидори меҳнатии чома сустшавии суръати таваллуд, ҳаракати манфии такрористеҳсоли аҳоли ва бинобар ин пиршавии онро ҷудо бояд кард, ки дар оянда ба миқдору тарқиби захираҳои меҳнатӣ таъсир мерасонанд. Яке аз тамоюлҳои демографии манфии имрӯз пастшавии сатҳи умумии саломатии миллат бар асари бадшавии вазъи экологӣ, қоҳиши сатҳи зист, нооромии иқтисодию сиёсӣ мебошад.

АДАБИЁТ

1. Ашуrow С.Б. Формирование и регулирование рынка труда в трудоизбыточном регионе: теория и практика [Текст] / С.Б. Ашуrow - Душанбе: Ирфон, 2012. - 320 с.
2. Бобоева Р.Б. Анализ динамики рынка труда и их оплата в отраслях экономики Хатлонской области [Текст]/Р.Б.Бобоев//Вестник Таджикского национального университета. Серия социально- экономических и общественных наук - Душанбе: СИНО, 2016. - №2/1 (193). - С.27-31
3. Бозори меҳнат дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. Агентии омили назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон- Душанбе, 2019.
4. Гендерное равенство в секторе сельского хозяйства. UNIFEM Таджикистан - Душанбе, 2007

АННОТАЦИЯ СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ ТРУДОВЫХ РЕСУРСОВ В СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ

В статье рассматриваются проблемы, связанные с демографическими процессами, формированием рынка труда, составом населения, сельской миграции, доли трудоспособного населения в возрастной структуре населения и распределение населения по полу. В результате наших исследований выявилось, что оценке современного состояния рынка труда в сельскохозяйственных предприятиях Хатлонской области, в большое значение имеет современное положение на рынке труда, а также оценивается состояние трудовых ресурсов на сельскохозяйственных предприятиях области и уровень их использования, в зависимости от специализации и концентрации отраслей.

Ключевые слова: демографические проблемы, трудоспособное население, рынок труда, миграция, баланс, трудовые ресурсы, рабочая сила, возрастная группа, гендерная структура, репродуктивное поведение сельских семей, рождаемость, рост населения.

АННОТАТСИЯ ҲОЛАТИ МУОСИРИ ЗАХИРАҶОИ МЕҲНАТӢ ДАР ҚОРҶОНАҶОИ ҲОҶАГИИ ҚИШЛОҚ

Дар мақола омӯзиши муаммоҳо ва равандҳои демографӣ, ташаккулёбии бозори меҳнат, таркиби тағйири миқдори аҳоли, муҳочирати аҳолии деҳот, ҳиссаҳои аҳолии қобили меҳнат дар таркиби синну соли аҳоли ва тақсмоти аҳоли аз рӯи ҷинс баррасӣ гардидааст. Дар натиҷаи таҳқиқоти мо маълум шуд, ки баҳодихии ҳолати муосири бозори меҳнати қорхонаҳои ҳоҷагии қишлоқи вилояти Хатлон, инчунин вазъи муосири бозори меҳнат дар вилояти Хатлон баҳо дода шуда, ҳолати захираҳои меҳнатӣ дар қорхонаҳои ҳоҷагии қишлоқи вилоят ва сатҳи истифодабарии онҳо вобаста ба маҳсусгардонӣ ва концентратсияи соҳаҳо гузаронида шудааст.

Калидвожаҳо: муаммоҳои демографӣ, аҳолии қобили меҳнат, бозори меҳнат, муҳочират, тавозун, захираҳои меҳнатӣ, иқтидори меҳнатӣ, гурӯҳи синну сол, сохтори гендерӣ, рафтори репродуктивии оилаҳои деҳот, сатҳи таваллуд, афзоиши аҳоли.

ANNOTATION CURRENT STATE OF LABOR RESOURCES IN AGRICULTURAL ENTERPRISES

In the article the problems of demographic processes, labour market development, the composition of the population, rural migration, the economically active population in the age structure of the population and distribution of population by sex. As a result of our research, it was revealed that paid to assessing the current state of the labor market in agricultural enterprises of the Khatlon region, the current situation in the labor market is given, and the state of labor resources in the agricultural enterprises of the region and the level of their use depending on the specialization and concentration of sectors are assessed

Key words: demographic problems, working-age population, labor market, migration, balance, labor resources, labor force, age group, gender structure, reproductive behavior of rural families, birth rate, population growth.